

ระดมสมองงานวิจัย

“สู่มหาวิทยาลัยนอกกระบบฯ”

จากสภาพสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป กลายเป็นสังคมเทคโนโลยีข่าวสาร สังคมที่ไร้พรมแดนความรู้ ทำให้คนบางกลุ่มเกิดการตื่นตัวในปรับปรุงมหาวิทยาลัย อันเป็นแหล่งสร้างและรวบรวมมันสมองของชาติ ให้เท่าทันความเป็นไปของสังคมโลก กลุ่มที่ตื่นตัวมากได้แก่ กลุ่มที่เป็นนักคิด นักวิชาการและนักธุรกิจภาคเอกชน ซึ่งต้องการผลิตผลที่มีคุณภาพให้สามารถแข่งขันกับมหาวิทยาลัยทั่วโลกได้ ต้องการการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยที่โปร่งใส มีความรับผิดชอบต่อสังคมและประชาชนมากขึ้น มีการบริหารจัดการที่เน้นประสิทธิภาพ(Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) ต้องการให้บริหารคนให้คุ้มกับคุณค่าของเขา และจัดคนที่มีคุณภาพออกไป นอกจากนี้ยังต้องการคนที่เป็นทั้งคนเก่งและคนดีในมหาวิทยาลัย

จากการตื่นตัวดังกล่าว ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศที่ถดถอยอย่างมากในช่วง 4 ปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศเข้ามามาก และเกิดการวิเคราะห์ถึงสภาพโครงสร้างด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะทรัพยากรคนทุกระดับการศึกษา ซึ่งได้ข้อสรุปที่ชัดเจนตรงกันว่า ถ้าจะให้ประเทศไทยพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว มหาวิทยาลัยของรัฐจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาท โดยเฉพาะจะต้องมีความคล่องตัวในด้านการบริหารองค์กรและคน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

คำถามที่เกิดขึ้นก็คือ(1) บุคลากรทุกคนในมหาวิทยาลัยของรัฐ 20 แห่ง ต่างเป็นข้าราชการ ซึ่งย่อมต้องคิดแบบข้าราชการ จะทำอย่างไรให้บุคลากรดังกล่าวเปลี่ยนความคิดที่ไม่ยึดติดกับความเป็นข้าราชการหากแต่คิดถึงผลประโยชน์ของชาติให้มากขึ้น(2) การบริหารคนและงานที่อิงระเบียบ กฎเกณฑ์ของราชการซึ่งต้องเป็นไปตามลำดับขั้น ถูกต้องตามระเบียบ ทำอย่างไรจึงจะปรับเปลี่ยนให้เกิดความรวดเร็ว ทันกาลและโปร่งใส คุ้มค่ากับเงินภาษีของประชาชน

ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ การปรับเปลี่ยนสภาพจากมหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งมีความเป็นราชการ

ทั้งหมด มาเป็นมหาวิทยาลัยในรูปแบบอื่น ที่ไม่ใช่มหาวิทยาลัยเอกชน และไม่ใช่อยู่อันในรัฐวิสาหกิจ หากแต่ยังคงสภาพเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐอยู่ แต่มีการบริหารจัดการงานกับคนที่แตกต่างออกไป จะก่อให้เกิดปัญหาที่เกี่ยวกับบุคลากร ปรัชญา แนวคิด วัฒนธรรม บทบาท อำนาจ หน้าที่ ตลอดจนวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างแน่นอน ปัญหาเหล่านี้จะมีทางออกได้อย่างไร

แนวคิดที่นำไปสู่ทางออกนี้ เริ่มเป็นรูปธรรมอย่างจริงจังกับมหาวิทยาลัยของรัฐจำนวน 20 แห่ง ที่จะต้องออกไปเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาล เมื่อรัฐบาลได้กู้เงินจากธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย(ADB) มาพัฒนาการศึกษา โดยมีเงื่อนไขหนึ่งคือการให้มหาวิทยาลัยของรัฐทุกแห่งเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาล ภายในปี 2545 เพื่อแก้ปัญหาการอุดมศึกษาของประเทศและให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ

ภายใต้เงื่อนไขเงินกู้จาก ADB มหาวิทยาลัยของรัฐทุกแห่งจะต้องออกไปเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาลให้ได้ภายในปี 2545 ดังนั้น การปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารจัดการจากระบบราชการ

การเป็นเบ็ดเสร็จในตัวเองภายใต้เงินสนับสนุนจากรัฐบาลจำนวนหนึ่ง ส่งผลให้จะต้องมีการเตรียมตัวเพื่อให้สามารถเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาลได้อย่างมีปัญหาน้อยที่สุด ตลอดจนทันกำหนดเวลา คือปี 2545

ประเด็นที่คนในมหาวิทยาลัยของรัฐสงสัยมากที่สุด ได้แก่ (1) จะมีการบริหารองค์กรอย่างไร (2) จะมีวิธีการบริหารคนอย่างไรจึงจะไม่โปร่งใสและยุติธรรม (3) จะมีการใช้เงินและได้เงินมาบริหารมหาวิทยาลัยอย่างไรจากที่ไหน และมากน้อยเพียงใด (4) จะมีการลดคนออกหรือไม่ (5) จะต้องปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมของคนในประเด็นอะไรบ้าง (6) จะใส่ พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยประเด็นอะไรลงไป

ซึ่งจากคำถามต่างๆ เหล่านี้ เป็นที่มาของงานวิจัยเรื่อง “การเตรียมความพร้อมของมหาวิทยาลัยของรัฐเพื่อเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาล” ที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ได้มอบให้ ศ.ดร.อุทุมพร จามรมาน เป็นหัวหน้าทีมวิจัย ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ได้ทำการแยกประเด็นในการศึกษาออกเป็น 8 หัวข้อคือ

- (1) องค์การบริหารปกครองสูงสุดของมหาวิทยาลัย(สภามหาวิทยาลัย)
- (2) ผู้บริหาร(อธิการ คณบดี/ผู้อำนวยการสำนักหัวหน้าภาควิชา)
- (3) พนักงานของมหาวิทยาลัยฝ่ายวิชาการ(อาจารย์)
- (4) พนักงานมหาวิทยาลัยฝ่ายสนับสนุน(สายฯ,ค)
- (5) ทรัพยากร(เงิน) และการตรวจสอบ
- (6) พ.ร.บ.ของมหาวิทยาลัย
- (7) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ
- (8) การปรับพฤติกรรมจากการเป็นข้าราชการไปสู่การเป็นพนักงานมหาวิทยาลัยในกำกับ

โดยในการศึกษาทั้ง 8 ประเด็นนี้ สามารถนำไปสู่ทางเลือกในหลายรูปแบบ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทำการ

สังเคราะห์และเสนอทางเลือกให้กับมหาวิทยาลัย 2 รูปแบบคือ

รูปแบบที่ 1 ทางเลือกในการจัดการมหาวิทยาลัยที่เน้นการวิจัย

รูปแบบที่ 2 ทางเลือกในการจัดการมหาวิทยาลัยที่เน้นการเรียนการสอน

ในขณะนี้งานวิจัยได้เสร็จสมบูรณ์แล้ว ดังนั้น เพื่อนำเสนองานวิจัยนี้สู่ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณะชน สกว.จึงได้ร่วมกับที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐ(ทอภก.) และที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย(ทปอ.) จัดการประชุมวิชาการเรื่อง “สู่มหาวิทยาลัยนอกระบบฯ” ในระหว่างวันที่ 6-7 มีนาคมนี้ ณ อาคารเฉลิมพระบารมี 50 ปี(ซอยศูนย์วิจัย) โดยจะมี นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี เป็นประธานเปิดงาน และมีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัย มาร่วมในงานดังกล่าวด้วย ซึ่งจะมีการเชิญตัวแทนจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทั้ง 20 แห่ง ที่จะต้องปรับเปลี่ยนไปสู่มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ สถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อาทิ ทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานงบประมาณ ฯลฯ รวมทั้งหมดยกกว่า 800 ท่าน เข้าร่วม

ในการประชุมครั้งนี้ นอกจากการนำเสนอผลงานวิจัย เพื่อให้ทางเลือกกับมหาวิทยาลัยต่างๆ ในการนำไปปรับใช้กับองค์กรของตนเองแล้ว ยังมีเวทีอภิปรายเรื่อง “ข้อคิดจากงานวิจัย กับการก้าวไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐ” ซึ่งจะเป็เวทีแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ระหว่างผู้บริหารของสถาบันการศึกษาต่างๆ ทั้งที่เป็นมหาวิทยาลัยนอกระบบแล้ว กำลังจะออกแน่นอน หรืออยู่ในช่วงกำลังตัดสินใจ เพื่อจุดประเด็นความคิดให้กับผู้เข้าร่วมประชุม ในการนำผลงานวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการนำมหาวิทยาลัยของตนไปสู่มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ก่อนที่จะนำไปสู่เวทีประชุมกลุ่มย่อยที่ผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่าน จะได้แลกเปลี่ยนซักถามนักวิจัย และสร้างความเข้าใจของตนเองให้ลึกซึ้งในประเด็นต่างๆ และหาทางออกต่อการไปสู่มหาวิทยาลัยในกำกับฯ

ในเวทีประชุมกลุ่มย่อยนี้ได้แบ่งออกเป็น 4 หัวข้อใหญ่ๆ คือ

- 1) โครงสร้างระบบบริหาร มหาวิทยาลัยในกำกับ
- 2) บุคลากรของมหาวิทยาลัยในกำกับ
- 3) ทรัพยากรและการตรวจสอบ
- 4) ยุทธศาสตร์การเตรียมออกนอกระบบ

ซึ่งจากเวทีกลุ่มย่อยทั้ง 4 หัวข้อตลอด 2 วัน จะสรุปและนำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ในบ่ายวันที่ 7 มีนาคมพร้อมกันนั้นจะมีการประกาศ “ปฏิญญามหาวิทยาลัยในกำกับ” เพื่อให้ทุกมหาวิทยาลัยก้าวไปสู่มหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาล โดยมีจุดหมายและทิศทางที่ตรงกันและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด